

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 11.107.005 Донецького державного
університету управління МОН України
д.держ.упр., професору
А.В.Стойці

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, доцента Твердохліба Олександра Степановича на дисертаційну роботу Кравченко Олени Вікторівни на тему «Інноваційні механізми публічного управління інформаційними потоками на засадах реформування територіальної організації влади», поданої до спеціалізованої вченої ради на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

На підставі вивчення дисертації та опублікованих за дослідженою темою наукових праць здобувачки, а також матеріалів щодо апробації та практичного впровадження результатів виконаного Кравченко Оленою Вікторівною наукового дослідження, можна констатувати викладене нижче щодо актуальності, ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, достовірності та наукової новизни одержаних результатів, повноти їх викладу в опублікованих працях та надати загальну оцінку проведеному дослідженню.

Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Стратегічні цілі розвитку інформаційного суспільства та суспільства знань з урахуванням сучасного стану та тенденцій розвитку України охоплюють безліч факторів: прискорення процесів розроблення та впровадження ІКТ у публічне управління загалом та його окремі сфери – охорону здоров'я, культуру, освіту, науку, охорону навколишнього природного середовища, бізнес тощо; розвиток електронної економіки; розвиток національної інформаційної інфраструктури та її інтеграція до світової інфраструктури; розвиток електронного урядування та електронної демократії; збереження культурної спадщини України шляхом документування її об'єктів на цифрових носіях; захист персональних даних; удосконалення інформаційного законодавства; поліпшення стану інформаційної безпеки тощо. Пояснюється це тим, що в основі формування механізмів публічного управління інформаційними потоками в різних сферах суспільного життя лежать цілі і завдання соціально-економічного розвитку регіонів, досягнення яких може бути найефективніше забезпечено за рахунок їхньої реалізації в усій системі публічного управління.

Розуміння залежності організації й налагодження економічних процесів від управління інформаційними потоками, принципів побудови та вразливості національної економіки, значення регуляторних заходів держави, покладаючись на інформаційні ресурси, вимагає проведення подальшого наукового дослідження. Саме з урахуванням означеного актуальність питань, пов'язаних з обґрунтуванням теоретико-методичних та науково-практичних положень щодо формування та удосконалення механізмів публічного управління інформаційними потоками, беручи до уваги стратегії розвитку держави за сучасних умов, визначила тематику дисертаційної роботи О.В.Кравченко, зумовивши її зміст, мету, завдання та структуру.

Дисертаційна робота виконувалась відповідно до плану науково-дослідних робіт Донецького державного університету управління МОН України, зокрема: «Теоретичні та прикладні проблеми підвищення конкурентоспроможності держави та регіонів на засадах удосконалення механізмів управління економікою на галузевих, міжгалузевому та регіональних рівнях» (0110U002887), «Теоретико-методологічні засади розроблення та функціонування механізмів державного управління на центральному, регіональному, галузевому рівнях в різних сферах суспільного життя» (0110U002889), «Інформаційні технології та інформаційне забезпечення в системі державного управління на регіональному та місцевому рівнях» (0119U102164), де авторкою розвинуто та поглиблено теоретичні та методичні засади, а також розроблено науково-практичні рекомендації щодо формування інноваційних механізмів публічного управління інформаційними потоками на засадах реформування територіальної організації влади в Україні.

Тема дисертаційної роботи відповідає основним напрямкам реформування сфери публічного управління інформаційними потоками в умовах децентралізації владних повноважень в нашій країні та пріоритетам стратегії розвитку держави.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність

Наукові положення, наведені в дисертаційній роботі О.В.Кравченко, характеризуються теоретичною обґрунтованістю та практичною дієвістю запропонованих рекомендацій. Передумови для впровадження запропонованих в дисертації рекомендацій щодо удосконалення механізмів управління інформаційними потоками забезпечені відповідним аналітичним апаратом та доведенням наукової позиції авторки.

В роботі визначено теоретичні засади організації інформаційної політики у сфері публічного управління, проаналізовано ефективність базових механізмів публічного управління інформаційними потоками, з урахуванням чого запропоновано шляхи удосконалення механізмів публічного управління інформаційними потоками на засадах реформування територіальної організації влади в Україні.

У першому розділі авторка цілком слушно починає розгляд

проблематики із розкриття сутності понять «політичні комунікації», «інформаційно-комунікаційні технології», «інформаційні потоки», де зазначає, що на сьогоднішній день доступні для комунікації нові технології істотно змінили і будуть змінювати в технологічно розвинених демократіях способи впливу на суспільну свідомість в рамках сучасного публічного управління, все активніше проникаючи в основні сфери життя суспільства, трансформуючи способи комунікації як усередині нього, так і між суспільством і владою, змінюючи моделі поведінки як комунікаторів, так і цільових аудиторій комунікації (с. 28–34).

Дисертанткою в рамках дослідження закордонного досвіду з управління інформаційними потоками розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення механізму публічного управління для забезпечення їх комплексної та цільової природи, що сприятиме розвитку інформаційного суспільства в Україні відповідно до існуючих європейських стандартів та найкращих міжнародних практик (с. 66–72).

В роботі обґрунтовано, що найчастіше низький рівень забезпеченості технічними або людськими ресурсами скорочує ефективність механізмів публічного управління інформаційними потоками. З цієї причини не стільки ефективність використання, скільки сама наявність інформаційних технологій залежить від стану справ у регіоні або на підприємстві, від уміння держави застосовувати накопичений досвід, брати участь в реалізації наявних можливостей в конкретній ситуації.

Розглядаючи теоретичні підходи до управління інформаційними потоками, авторкою робиться цілком логічний висновок, що концепція управління інформаційними потоками – це процес глибокого внутрішнього перетворення в системі управління під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів і зміни змісту, форми та принципів діяльності організації для досягнення високих стандартів, що покликана розвивати взаємодію між громадськістю та адміністрацією, громадянами та приватним сектором шляхом упровадження інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій.

У *другому розділі* аналіз ефективності базових механізмів публічного управління інформаційними потоками дозволяє авторці констатувати, що детермінанти державного рівня виявляються «перехідними», оскільки знаходяться на перетині між детермінантами глобального рівня (незалежними змінними) і детермінантами субдержавного рівня (залежними змінними). Оцінка державою своєї відносної могутності вказує на те, наскільки вона успішно здійснює координацію та інформаційне управління політичними інститутами в їхньому діалозі з суспільством з метою прийняття таких рішень, які б найбільшою мірою відповідали національним інтересам (с. 89–93).

В роботі обґрунтовано методологічні підходи до дослідження інформаційної діяльності, наведено етапи дослідження, функції, охарактеризовано методи дослідження PR-діяльності органів влади як елемента інформаційних потоків в системі публічного управління (с. 97–104).

Дослідження ефективності механізмів публічного управління дозволило здобувачці дійти висновку, що рівень легітимності влади можна зіставити зі ступенем розвитку суспільних комунікацій, а його зростання безпосередньо залежить від плюралізму політичного процесу, що передбачає в цьому контексті легальне зіткнення інтересів і подальші дискусії між прибічниками різних точок зору. Авторкою доведено, що якісна реорганізація системи публічного управління суспільним інформаційним простором повинна першочергово ґрунтуватися на розробці й упровадженні принципів демократичного врядування.

У *третьому розділі* дисертанткою запропоновано запровадження в органах публічної влади системи управління інформаційними потоками на засадах ризик-менеджменту й розроблено структурно-логічну схему ідентифікації інформаційно-комунікаційних ризиків органів публічної влади. Так, досить вагомим здобутком авторки є обґрунтування того, що подальше впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у сферу взаємодії держави, населення та приватного сектора, запровадження різноманітних форм електронної участі громадськості в політичному процесі та управлінні державними справами як передумови залучення громадянського суспільства до виконання основних державних рішень на різних рівнях для посилення їх громадського характеру в умовах європейської інтеграції України – першочергові напрями удосконалення, імплементацію яких передбачають інноваційні механізми публічного управління в розвитку інформаційного суспільства.

Достатньо глибоко авторкою визначені зміни, що мають свій вияв у інформаційному суспільстві, а також у структурно-функціональному забезпеченні органів публічної влади, які будуть використані для формування «електронної держави» як способу організації й управління державною владою шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій, які визначають функціонування сучасного суспільства та «електронного уряду» (виконавчої влади), «електронного парламенту» (законодавчої влади), «електронного правосуддя» (судової влади), що забезпечить тісну співпрацю влади та її громадян.

Дисертанткою запропоновано перелік методів, засобів, принципів реалізації інформаційної діяльності на додаток до принципів професійного, інформаційно-аналітичного та технічного регулювання інформаційного потоку вхідної, внутрішньої та вихідної інформації. Відтак, у публічному управлінні визначається та посилюється відповідальність за збір, зберігання, обробку та використання інформації, надання професійної інформації та технічної допомоги діяльності органів публічної влади, а також сприяння формуванню сервісно-орієнтованої держави в умовах сучасних ризиків (с. 173–182).

В роботі виокремлено найбільш важливі завдання з модернізації інформаційних ресурсів регіону в хмарній структурі, зокрема в частині інформаційного, програмного та організаційного забезпечення. Означене вимагає виконання великих обсягів і широкого спектру заходів – від

формування концепції до проектування, розроблення, тестування та впровадження нових інформаційних систем різного профілю. Для визначення стратегії створення хмарних сервісів авторкою здійснено групування інформаційних систем та ранжування кластерів інформаційних систем за ступенем доцільності (с. 191–196).

Наведені в дисертаційній роботі наукові положення, висновки і пропозиції базуються на ґрунтовних аналітичних розробках із використанням різноформатних інструментальних засобів та методик. Основні наукові результати дослідження виокремлено, узагальнено та відображено в концентрованій формі у положеннях наукової новизни.

Дисертаційна робота чітко структурована і характеризується логічністю та завершеністю викладу матеріалу. Висновки та рекомендації авторки повною мірою науково і практично обґрунтовані, що підтверджується довідками про впровадження та результатами апробації рукопису. Наведене є підставою зробити загальний висновок про те, що положення наукового та прикладного характеру є достовірними та мають відповідний рівень обґрунтованості.

Основні положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, їх наукова новизна

Ознайомлення з текстом дисертаційної роботи та суттю опублікованих наукових праць здобувачки дозволяють наголосити на результатах і рекомендаціях, які містять наукову новизну і відтворені у таких положеннях:

– обґрунтовано ідеологічне підґрунтя стратегії публічного управління інформаційними потоками в Україні, що підсилено врахуванням зарубіжного досвіду, спрямованого на зміцнення взаємодії посадових осіб та інституцій громадянського суспільства за умови, що окремі складові – механізми – інтегровані у загальну систему управління (с. 144–168);

– удосконалено теоретико-методологічні підходи щодо характеристики трансформації традиційної моделі публічного управління (с. 86–104), щодо визначення пріоритетних напрямів розвитку, передбачених інноваційними механізмами публічного управління з урахуванням викликів інформаційного суспільства (с. 170–179) й щодо організаційного та фінансового забезпечення публічного управління інформаційними потоками, обґрунтування організаційних заходів з імплементації цих процесів (с. 182–192);

– дістали подальшого розвитку: категоріально-понятійний апарат науки публічного управління й адміністрування шляхом концептуального уточнення низки термінів (с. 32–43); теоретичне обґрунтування заходів щодо інфраструктурної підтримки інноваційних механізмів публічного управління в умовах сучасності (с. 108–119); узагальнення світових тенденцій та особливостей публічного управління інформаційними потоками, що покликане сприяти розвитку інформаційного суспільства в Україні відповідно до існуючих європейських стандартів та найкращих міжнародних практик (с. 63–78).

За всіма пунктами новизни авторка має й логічно аргументує власні

погляди та способи вирішення існуючих проблем, що в цілому базуються на глибокому знанні чинного законодавства, науково-літературних джерел, практичної роботи та демонструють громадянську позицію дисертантки.

Резюмуючи вищенаведені аргументи щодо елементів наукової новизни дисертаційної роботи О.В.Кравченко на тему «Інноваційні механізми публічного управління інформаційними потоками на засадах реформування територіальної організації влади», зазначаємо, що одержані результати і висновки розкривають теоретичні і методологічні засади становлення та забезпечення ефективного функціонування системи публічного управління інформаційними потоками в сучасних умовах розвитку України.

Теоретична цінність і практична значущість результатів дисертаційної роботи

Прикладне значення отриманих здобутків полягає в тому, що результати проведеного дисертанткою дослідження, висновки, яких вона дійшла за підсумками виконання роботи, а також конкретні пропозиції знайшли практичне впровадження у діяльності:

– виконавчого комітету Дружківської міської ради (довідка від 26.05.2021 № 23-0778-01);

– благодійної організації «Благодійний фонд «ГРОМАДА ЗА МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ» (довідка від 12.05.2021 № 5/86-2);

– Донецького державного університету управління МОН України (довідка від 02.06.2021 № 06-01/312).

Отримані в процесі дослідження теоретичні і практичні результати мають цінність у зв'язку із тим, що викладені в роботі положення представлені у форматі методичних розробок і практичних рекомендацій, які є придатними для формування системи концептуальних заходів, спрямованих на забезпечення ефективного публічного управління інформаційними потоками, враховуючи особливості компонентного наповнення їхнього потенціалу та ризику, що загалом покликане сприяти гармонізації державної регіональної та місцевої політики в досліджуваній сфері.

З огляду на зазначене, дисертація має вагоме значення для подальшого розвитку теорії та практики публічного управління інформаційними потоками з урахуванням місцевих можливостей та існуючих обмежень в умовах децентралізації владних повноважень відповідно до стратегії розвитку держави.

Повнота викладання наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Ознайомившись із текстом дисертації, змістом анотації та суттю публікацій О.В.Кравченко, з упевненістю можна стверджувати, що переважна більшість наукових положень, пропозицій і висновків, наведених у роботі, є обґрунтованими й не дають підстав засумніватися в їх достовірності. Наукова новизна та практична значущість дисертаційної роботи знайшли своє відображення в фахових наукових статтях та матеріалах

апробаційного характеру. При цьому кількісне і якісне представлення друкованих праць надають авторці право на публічний захист дисертаційної роботи.

Так, за темою дисертації в цілому опубліковано 17 наукових праць, з яких: 1 – розділ у колективній монографії, 7 – статті в наукових фахових виданнях України з державного управління, 1 – стаття в періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу, 8 – публікації у матеріалах наукових конференцій всеукраїнського та міжнародного рівнів. Загальний обсяг публікацій – 5 ум. друк. арк., особисто авторці належить 3,5 ум. друк. арк. В опублікованих працях висвітлені основні наукові положення дисертації, які становлять її наукову новизну і винесені на захист. З наукових праць, які опубліковані у співавторстві, в дисертаційній роботі використані виключно ті результати і положення, що належать до особистого внеску здобувачки.

Ознайомлення з текстом дисертації та науковими працями дає підстави стверджувати, що за змістом вони відповідають чинним вимогам, зокрема пп. 9, 10, 11 і 12 Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167 (зі змінами). Результати дослідження доповідались на різних рівнях і отримали позитивну оцінку.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація О.В.Кравченко за рівнем наукової новизни, змістом, логікою викладеного матеріалу, узагальненнями, висновками та пропозиціями є завершеним науковим дослідженням та відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Робота написана державною (офіційною) мовою із дотриманням наукового стилю та використанням у дослідженні спеціальної термінології. За своєю структурою та оформленням дисертація відповідає вимогам наказу МОН України від 12.01.2017 № 40. Виклад матеріалу загалом подається обґрунтовано, розділи дисертації пов'язані між собою, висновки і пропозиції випливають зі змісту дисертації та отриманих здобувачкою результатів. Авторські методичні положення і наукові розробки, пропозиції та рекомендації, наведені в роботі, деталізовані дисертанткою і переважно доведені нею до можливості практичного застосування.

Таким чином, тема дослідження, його мета, предмет і об'єкт, перелік поставлених та вирішених завдань, положення наукової новизни, запропоновані авторкою загальні висновки, обсяг друкованих праць відповідають чинним нормативним вимогам щодо наукових робіт такого рівня.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Акцентуючи увагу на загалом позитивній оцінці результатів наукового дослідження О.В.Кравченко, їхній академічній та прикладній цінності,

виникає необхідність наголосити на деяких зауваженнях та дискусійних положеннях роботи:

1. В теоретико-методологічному аспекті не всі наукові положення є достатньо обґрунтованими. Так, у процесі викладу авторських теоретичних положень щодо публічного управління інформаційними потоками на засадах реформування територіальної організації влади (підрозділ 1.1) дослідниця ретельно аналізує моделі публічного управління, визначає їх особливості, характерні риси, інструментарій на рівні регіонів та держави, однак залишає поза увагою питання теоретичного обґрунтування інформаційних потоків, обраних нею за предмет дослідження. Авторкою не розкрито зміст категорії «інформаційний потік», а також не зрозуміло, якій теорії розвитку вона надає перевагу, в чому полягають особливості інформаційних потоків саме в умовах реформи щодо децентралізації влади в Україні, що, на думку опонента, було би доречним, зважаючи на тематику дисертаційного дослідження.

2. Розглядаючи основні аспекти забезпечення ефективності базових механізмів публічного управління інформаційними потоками, дисертантка запропонувала розглядати організаційно-правовий механізм як елемент системи функціонування публічної влади (підрозділ 2.1), концептуальна ідея котрого є слушною, однак носить занадто узагальнений характер. На наше переконання, теоретичний виклад пропозиції авторки було б доречно доповнити прикладом її практичного втілення у формі одного/двох інформаційних потоків, що значною мірою поліпшило б сприйняття тексту та посилило практичну цінність дослідження.

3. Запропонована авторкою структурно-логічна схема якісної та кількісної оцінки інформаційно-комунікаційних ризиків органів публічної влади (с. 179, рис. 3.3) є логічно обґрунтованою та доречною, однак виокремлені дослідницею етапи, візуалізовані на рисунку, мають низку недоліків. Так, блок «Методи та засоби» вміщує методіку оцінки вірогідності виникнення і впливу інформаційно-комунікаційних ризиків органів публічної влади, тобто враховує лише кількісний аспект змін, залишаючи поза увагою їх якісну компоненту, що, на наш погляд, є визначальною характеристикою процесів розвитку.

4. Залучення громадян до процесів і процедур формування та прийняття управлінських рішень, їхньої електронної участі у процесах розроблення та надання публічних послуг через інструментарій е-інформування, е-консультацій та е-рішень має бути спрямовано на активізацію інститутів громадянського суспільства на основі забезпечення державою реальної партисипаторності, інклюзивності та деліберативності (підрозділ 3.1). Переконані, що було б доречним запропонувати напрями залучення інститутів громадянського суспільства у процеси формування та прийняття управлінських рішень за допомогою ІКТ як складової інформаційних потоків на місцевому рівні, оскільки в умовах реформування територіальної організації влади саме представники громади є основними стейкхолдерами – суб'єктами інформаційних відносин.

5. Проведене дослідницею ранжування кластерів державних інформаційних систем (підрозділ 3.3) обмежене виключно даними Донецької області, а також відсутній детальний аналіз малих міст України на мезорівні. Дисертаційна робота була б значно змістовнішою в науково-практичному сенсі, якби в дослідження було включено формалізовану оцінку стану, динаміки, позиціонування та особливостей інформаційних потоків у розрізі регіонів України, котрі авторкою не розглядалися.

6. Текст дисертації загалом не позбавлений семантичних, стилістичних, граматичних, орфографічних та пунктуаційних огріхів і неточностей, які подекуди затьмарюють розуміння авторської позиції і суттєво утруднюють читачеві сприйняття висловленого.

Однак незважаючи на вищезазначені недоліки, основні здобутки, рекомендації та розробки О.В.Кравченко характеризуються науковою та практичною цінністю, спрямовані на вирішення важливого наукового завдання – розроблення науково-практичних рекомендацій щодо формування інноваційних механізмів публічного управління інформаційними потоками на засадах реформування територіальної організації влади.

Контент дисертаційної роботи підтверджує, що окреслена авторкою мета досягнута, поставлені завдання вирішені, висновки є достовірними та аргументованими.

Загальний висновок

1. Дисертація є самостійним завершеним дослідженням, в якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання. Робота виконана на актуальну тему, відповідає нормативним вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

2. Робота виконана на достатньому теоретико-методологічному рівні і має наукове та практичне значення. Вона характеризується логічністю й послідовністю викладу матеріалу, всебічним дослідженням поставлених завдань, аргументованістю тверджень авторки. Результати дисертаційної роботи можуть бути використані для розроблення та імплементації практичних рекомендацій з удосконалення механізмів публічного управління інформаційними потоками та забезпечення їх гармонізації зі стратегією розвитку держави.

3. Публікації за темою дослідження, їх кількість та обсяг повною мірою розкривають зміст дисертаційної роботи.

4. Тема та зміст наукової праці відповідають спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

5. Актуальність і рівень розв'язання поставленого завдання, новизна результатів дослідження, ступінь обґрунтованості винесених на захист наукових положень, зміст і оформлення дисертації відповідає чинним нормативним вимогам України, зокрема: Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів

України від 23 березня 2016 № 261 (зі змінами), Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167 (зі змінами), а її авторка – Кравченко Олена Вікторівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

професор кафедри державного управління
у сфері цивільного захисту Інституту
державного управління та наукових досліджень
з цивільного захисту Державної служби України
з надзвичайних ситуацій
д.держ.упр., доцент

Олександр ТВЕРДОХЛІБ

Підпис офіційного опонента завіряю:

начальник Інституту державного управління
та наукових досліджень з цивільного захисту
Державної служби України
з надзвичайних ситуацій
д.держ.упр., професор,
Заслужений лікар України,
лауреат Державної премії України
в галузі науки і техніки

Петро ВОЛЯНСЬКИЙ

